

8.

SPOJENÉ STÁTY V ČESKÉ ZAHRA NIČNÍ POLITICE

Na česko-americké vztahy po roce 1989 je nutné pohlížet v kontextu globální role USA jako takové, v kontextu celkových transatlantických vztahů i v kontextu celého regionu střední Evropy. Jedině tak je možné pochopit některé klíčové trendy, příležitosti i omezení, které z tohoto vztahu vyplývají. Právě z hlediska USA jako jednoho z pólů bipolární konfrontace v období studené války, se zodpovědností, která s tím souvisela, je nutné pohlížet na americkou zahraniční politiku vůči středo-evropskému regionu po skončení studené války. Hlavním a vůdčím principem tehdejšího prezidenta George Bushe bylo zvládnout konec studené války bez krveprolití a následně podporovat demokratizační tendence v Sovětském svazu (tj. podporovat osobně sovětského prezidenta Michaila Gorbačova) proti konzervativním komunistickým proudům uvnitř SSSR. Stejně tak po rozpadu Sovětského svazu byla absolutní prioritou USA snaha zachovat alespoň elementární stabilitu post-sovětského regionu, zejména vzhledem k množství bývalých sovětských taktických i strategických zbraní rozmístěných v některých bývalých sovětských republikách. Tyto zbraně a jejich potenciální nekontrolované šíření představovalo obrovskou hrozbu pro americkou, ale i globální bezpečnost. Na tomto půdorysu nezbývalo mnoho prostoru pro výslovnou a aktivní podporu protirežimních proudů v sovětských satelitech před revolučním létem a podzimem 1989, neboť nechtěl tlačit Sovětský svaz příliš do kouta. Stejně tak si nedovolil například podporovat rozšíření NATO o bývalé středo- a východoevropské země, neboť i tento krok by byl oslabením sovětského protransformačního vedení v jejich souboji s konzervativními silami. Proto někdy bývá americký prezident G. Bush st. nepřímě obviňován z přílišné opatrnosti a snad i zbabělosti při formulování své politiky vůči bývalým sovětským satelitům. Dále je nutné zaměřit svou pozornost na transatlantické vztahy a na evropskou politiku amerického prezidenta jako takovou – zde je opět nutné uvědomit si, že absolutní prioritou amerického prezidenta bylo napomoci sjednocení Německa a nevyvolat tím nestabilitu v Evropě. I proto hrála problematika středo- a východoevropských

států v oněch hektických letech 1989–1991 jen velmi omezenou roli. Zároveň dochází k určitému rozvolňování transatlantického společenství, jehož pevnost byla do velké míry založena na sdílení společného nepřítel – Sovětského svazu. Po konci studené války a rozpadu SSSR tento nepřítel zmizel z geopolitické mapy světa, přinejmenším v té míře, v jaké působil před rokem 1989. Spojené státy tedy obrací částečně svou pozornost mimo evropský kontinent, kam v období studené války směřovala většina jejich strategického uvažování.

Ze všech těchto důvodů platí, že přinejmenším do nástupu amerického prezidenta Billa Clintona Spojené státy nepohlížely na prostor střední Evropy prizmatem nějakých strategičtějších zájmů. Důležité je také dodat, že USA pohlížely na střední Evropu jako na komplexní region, snad s částečnou výjimkou Polska, tj. nedocházelo k přílišnému rozlišování mezi jednotlivými středoevropskými zeměmi. Na celoregionální úrovni si USA kladly zejména následující otázky: jak zajistit bezpečnost a stabilitu tohoto regionu; jaký postoj v tomto ohledu zaujmout vůči SSSR a později Rusku; jaká by měla být role NATO v obou předchozích otázkách. Znovu ovšem zdůrazněme, že na tyto otázky bylo odpovídáno s ohledem na globální a transatlantické zájmy a úvahy USA, tj. nebyly pro Ameriku prioritní. Prvotní idea byla podporovat Gorbačovovu linii stabilizace a demokratizace celého Sovětského svazu, čímž by byla zajištěna i stabilita střední Evropy, přičemž NATO mělo postupně převzít odpovědnost za krizové situace v Evropě. Jinými slovy, NATO mělo z pohledu USA rozšířit svou působnost a zodpovědnost, ale nikoli počet svých členů

Navíc klidný průběh revolucí ve střední Evropě nevyžadoval – na rozdíl od otázek sjednocení Německa, rozpadu Sovětského svazu či jednání o ozbrojení v Evropě – mimořádnou pozornost USA. Československo (stejně jako později Česká republika) také nemuselo překonávat žádné zátěže historických křivd či jiných podobných problémů, které omezují jiné bilaterální vztahy. Na rozdíl od některých západoevropských zemí hrál v české společnosti jen minimální roli antiamerikanismus, naopak, existoval široký společenský konsensus, že dobré a přátelské vztahy jsou v samém centru českých národních zájmů. Amerika měla v mnoha obdobích (těsně polistopadové nevyjímaje) v očích Čechů určitý nádech romantična a exotična, spojený s nekritickým a utopickým uznáváním všeho amerického.

Pozitivní roli v prvních měsících po listopadu 1989 sehrála osobnost Václava Havla a jeho první cesta coby československého prezidenta do USA. Tuto cestu podnikl v únoru 1990 a dostalo se mu tehdy triumfálního přijetí. Jako první představitel země zpoza bývalé železné opony vystoupil v americkém Kongresu, kde jeho projev 23krát přerušili často bouřlivým potleskem. Ještě důležitější však bylo, že se mu podařilo pro sebe do velké míry získat i pozornost amerického prezidenta G. Bushe. V oblasti praktických kroků se však USA nadále omezily spíše na techničtější projekty, jako byla podpora prvních transformačních kroků například ve vojenské oblasti, v ekologii, informačních a komunikačních systémech. Velký význam ovšem měly i investiční a obchodní aktivity USA, z hlediska transformace ekonomiky z východních na západní trhy klíčové (byť nedosahovaly např. úrovně Německa). Navíc nelze říci, že by všechny investiční projekty byly vysloveně úspěšné (jako například působení firmy Boeing v Aeru Vodochody, či jiného amerického investora v Tatře Kopřivnice). Prvním výrazným politickým projevem USA vůči regionu bylo ustavení Severoatlantické rady pro spolupráci v prosinci 1991, která mimo jiné reagovala i na nevyzpytatelné procesy v bývalém Sovětském svazu a na rostoucí potřebu více se věnovat bezpečnostní situaci ve střední Evropě.

Až po nástupu administrativy B. Clintona (leden 1993) začaly USA ještě aktivněji usilovat o rozšíření zóny stability a bezpečnosti. Svým způsobem to bylo překvapení, neboť Bill Clinton se oproti svému rivalovi v prezidentské kampani soustředil zejména na vnitropolitická témata v duchu hesla, že studená válka je pryč a nastal čas, aby USA více dbaly o své vlastní záležitosti. Navzdory bezprecedentní popularitě G. Bushe poté, co vyhrál (první) válku v Perském zálivu tato strategie slavila úspěch. V Evropě tato potenciální tendence nového prezidenta ovšem přirozeně vyvolávala obavy, neboť bezpečnostní výzvy na evropském kontinentě se nemenšily, spíše naopak – zejména díky eskalujícímu konfliktu v Jugoslávii. Rovněž administrativa Billa Clintona však zaujala zprvu strategii „Rusko na prvním místě“ a většinu svých kroků činila s ohledem na to, aby nepodkopala vratkou pozici tehdejšího ruského prezidenta Borise Jelcina, v němž spatřovala hlavní (či spíše jedinou) záruku pokračování demokratizačního procesu v Rusku. Hlavním „ústupkem“ v tomto ohledu bylo, že USA odmítaly myšlenku rozšíření NATO, jakkoli tlak na rozšíření ze strany středo-

ropských zemí, ale i některých západoevropských spojenců (zejména Německa) postupně narůstal. Až po sérii zklamání a postupném uvědomování bezvýhodnosti politiky „ústupků“ vůči Rusku zaujala americká administrativa asertivnější roli. Od té doby se začíná zahraniční politika amerického prezidenta více řídit novou strategií rozšiřování světového společenství svobodných tržních demokracií, poté co strategie zadržování komunismu byla úspěšně dovršena. USA by měly díky svému obrovskému politickému, ekonomickému a vojenskému potenciálu stát jako vůdčí středobod zemí, které usilují o prosazování otevřenějšího a demokratičtějšího světa. V lednu 1994 cestoval americký prezident na svou první návštěvu do středoevropského regionu. Jako hlavní poselství s sebou přivážel právě ideu postupného otevírání NATO a středobodem tohoto poselství byl návrh programu Partnership pro mír. V únoru roku 1994 byl program přijat. Středoevropskými zeměmi byl vnímán jako předstupeň vstupu do NATO, v USA byl ovšem také interpretován naopak jako náhražka plného členství. Již v lednu 1994 však Bill Clinton pronesl památnou větu, že otázka nezní, zda NATO rozšířit, ale kdy tak učinit. Proti této politice se objevovaly vážné výhrady nejen na straně Ruska, které v rozšíření NATO spatřovalo přímou hrozbu své bezpečnosti, ale také v USA samých. Dle některých vlivných osobností v americkém Kongresu nestála hlavní otázka o rozšíření NATO „zda“ či „kdy“, ale jednoduše „proč“. Obavy z rychlého rozšíření se ovšem objevovaly i v prezidentově administrativě, a to zejména kvůli riziku, že se z Ruska v reakci na rozšíření aliance stane neoimperiální mocnost. Americký prezident však byl již pevně rozhodnut – navzdory nevysoké podpoře veřejnosti a rozporuplným očekáváním ze strany Senátu – podpořit rozšíření NATO. V té chvíli se staly základní americké cíle v tomto regionu identické i pro ČR (více viz část věnovaná integraci ČR do NATO).

Z hlediska ČR nebyla nikdy zpochybněna klíčová role USA pro ČR v politické, bezpečnostní a do velké míry i ekonomické oblasti. Všechny polistopadové vlády, prezidenti, všichni ministři zahraničních věcí si uvědomovali zásadní význam USA pro ČSR či pro ČR. Hlavní spory byly vyřešeny ještě před pádem komunismu, šlo zejména o navrácení československého zlata a kompenzace za americký majetek znárodněný E. Benešem a pozdějšími komunistickými vládami. Přesto, jak již bylo zmíněno, nemusely vztahy s USA překonávat žádné

historické zátěže. Vzájemný vztah není pochopitelně jen idylický. Stejně jako v případě Německa jde o vztah značně asymetrický. To se projevovalo například i tím, že česká vláda často sahala k nekritické podpoře americké politiky, a to i navzdory odporu veřejnosti či silnému odporu opozice. V 90. letech ještě vcelku silně podporovala česká veřejnost angažmá USA ve válce v Perském zálivu a v Bosně, ale již značně skepticky pohlížela na zásah proti Jugoslávii v souvislosti s kosovskou krizí, který byl zahájen v březnu 1999, krátce po vstupu ČR do NATO. Tehdejší menšinová sociálně-demokratická vláda zásah váhavě podpořila, protože v podstatě nemohla nic jiného udělat. Zásah proti srbským cílům jednoznačně podpořil prezident Václav Havel, naopak řada vládních (ČSSD) poslanců útoky kritizovala, stejně jako byl proti V. Klaus (ODS) jako předseda sněmovny. Podobná situace se opakovala i před kampaní proti Iráku v roce 2003. Proti spornému zásahu amerického prezidenta G. W. Bushe se vyslovilo 77 % občanů. Špidlova vláda útok opět a váhavě opatrně podpořila. K vyslání nebojových jednotek ale vláda neměla podporu vlastních poslanců (disponovala křehkou většinou 101 hlasů, přičemž bylo jasné, že někteří vládní poslanci by hlasovali proti). Útok na Saddáma Husajna – k překvapení západní levice – podpořil i dosluhující prezident V. Havel, zatímco nový prezident V. Klaus jej kategoricky odmítl. Nakonec česká vláda vyslala polní nemocnici a více se angažovala až po schválení rezoluce Rady bezpečnosti OSN, která autorizovala mezinárodní společenství ke stabilizaci situace v Iráku po americkém útoku. V těchto rozhodnutích se objevuje jistá ambivalence ve vztahu k USA, neboť v české zahraničněpolitické mentalitě jsou dlouhodobě zakódovány obavy z mocenské, unilaterální politiky, naše zahraničněpolitické zaměření je internacionalistické, zároveň však máme silnou vazbu na atlantismus a tím i na proamerickou politiku.

Za zmínku však stojí například skutečnost, že navzdory celkem i otevřenému politickému tlaku USA si česká vláda po letech váhání a nejasností zvolila za základ svého budoucího přezbrojovaného stíhacího letectva stíhačky Gripen nabízené švédsko-britským konsorciem namísto amerických letounů F-16, resp. F-18. Americký velvyslanec přítom např. v prosinci 2003 varoval, že rozhodnutí upřednostnit jiné, než americké stroje by mohlo mít důsledky pro politickou i vojenskou úroveň, což bylo v ČR přijato s nevolí. Zároveň také dlouhá léta pano-

vala ne-reciprocita ve vízových vztazích, kdy čeští občané podléhali vízové povinnosti ze strany USA, zatímco američtí občané mohli cestovat do ČR bez vízových omezení. Jako důvod americká strana (vcelku pochopitelně) uváděla, že čeští občané zneužívají cesty do USA k práci na černo, a zejména platila pravidla, dle nichž mohou bezvízový styk obdržet jen ty země, jejichž občanům nebylo zamítnuto více než 3% žádostí o vízum (tato asymetrie byla vyřešena – poněkud symbolicky – až 17. listopadu 2008, kdy byla ČR zařazena do bezvízového programu USA, tzv. Visa Waiver Program).

V květnu 2004 se ČR stala členskou zemí EU. S tím ČR i bezprostředněji vstoupila do určitého myšlenkového prostředí, které nad bilaterální vazby nadřazuje „evropeismus“, kontinentalismus. V některých případech je za evropeismem cítit i určité vymezování se vůči Spojeným státům, posilování Evropy. Česká republika i ostatní nové členské státy EU však zpočátku nepřijímaly tuto evropskou vizi, jejich zahraniční politika se „neevropeizovala“. Naopak, na jaře roku 2003, kdy již začínalo být jasné, že USA zasáhnou v Iráku, vystoupil americký ministr obrany Donald Rumsfeld s dnes již notoricky známou myšlenkou o „staré“ a „nové“ Evropě. Tím si chtěla americká administrativa připoutat k sobě nové členy NATO a EU v době, kdy velká část kontinentální Evropy se velice příkře vymezovala proti americkým plánům zasáhnout vojensky proti iráckému diktátorovi Saddámu Husajnovi. Nové členské země si za svůj více či méně jednoznačný příklon k USA vysloužily značnou kritiku, a to zejména z Francie, ale rovněž ze strany Německa. Právě v oněch několika letech těsně před a po vstupu ČR do EU byl střeoevropský atlanticismus v české zahraniční politice (podobně jako v polské, ale i slovenské a částečně maďarské) nejzjevnější.

České (a polské) úsilí o udržení co nejpevnější vazby na USA (a to i navzdory odmítavým reakcím některých evropských zemí, včetně Německa a Slovenska) bylo vůbec nejpatrnější při jednání o umístění prvků americké národní protiraketové obrany na území obou zemí (v Polsku měly být umístěny interceptory, v ČR pak v Brdech radarová základna). První konzultace ohledně umístění radarové stanice se odehrály již v roce 2002, tedy za vlády sociální demokracie. Původní konzultace byly přísně tajné a odehrávaly se pod taktovkou ministerstev obrany. Další průzkumné konzultace probíhaly v podstatě až do

konce roku 2007, ještě vláda premiéra Paroubka vydala v srpnu 2006 instrukci, aby Ministerstvo zahraničních věcí důvěrně zjišťovalo pozice třetích zemí k případnému umístění prvků americké protiraketové obrany v ČR (z toho je patrné, že sociální demokracii, jakožto vládní straně, nebyl *a priori* projekt americké obrany na českém území proti mysli). Formální žádost ze strany americké vlády však byla ve formě diplomatické nóty přijata v Černínském paláci až 25. ledna 2007, tedy jen výmluvně krátce poté, co obdržel důvěru druhý kabinet Mirka Topolánka. Záhy poté byly ustanoveny dva vyjednávací týmy, a to na základě rozhodnutí Bezpečnostní rady státu – jeden tým pocházel z Ministerstva zahraničních věcí, druhý tým fungoval pod Ministerstvem obrany. Každý tým byl zodpovědný za vyjednání jedné ze dvou smluv celého projektu. MZV vyjednávala hlavní smlouvu o protiraketové obraně, MO pak tzv. SOFA smlouvu o statutu amerických ozbrojených sil na českém území. Původní očekávání byla taková, že obě smlouvy budou dojednány před koncem roku 2007, ale díky mnoha rozporuplným bodům, o nichž probíhala tvrdá jednání, bylo ukončení jednání několikrát posunuto. Celkem proběhlo osmnáct jednání jen o hlavní smlouvě, která byla nakonec podepsána v červenci 2008 v Praze českým ministrem zahraničních věcí Karlem Schwarzenbergem a americkou státní tajemnicí Condoleezou Rice. Nakonec se ukázalo, že více kontroverzí se skrývá ve smlouvě o postavení amerických ozbrojených sil v ČR (SOFA), jednání se protáhla až do poloviny září, kdy byla smlouva podepsána v Londýně ministry obrany Vlastou Parkanovou a Robertem Gatesem.

Vláda premiéra Topolánka, s výhradami ze strany Zelených, prokazovala vytrvale silnou podporu umístění radaru na českém území, považovala je za potvrzení zájmu USA o střední Evropu a za posílení bezpečnostních i politických garancí tomuto prostoru. Pochopitelně, z hlediska ČR jako malého státu šlo i o prestiž aktuální české administrativy, neboť v období vyjednávání o radaru byly téměř na denním pořádku kontakty na nejvyšší úrovni s americkými představiteli, což je situace, která je velice neobvyklá a v současnosti pro ČR nepředstavitelná. Na druhé straně se však Topolánkova vláda potýkala se silnou společenskou i politickou opozicí uvnitř ČR, stejně jako s mimořádně výraznými výhradami ze strany některých dalších států, zejména pak Ruska, ale i Slovenska, Rakouska a zpočátku i Německa. Německé

výhrady (stejně jako částečně i výhrady strany Zelených) se podařilo utlumit poté, co bylo rozhodnuto, že projekt americké národní raketové obrany bude zahrnut pod multilaterální deštník NATO. Zároveň hrála Topolánková vláda o čas – stále více narůstalo přesvědčení, že pokud dojde na konci roku 2008 v amerických prezidentských volbách k politické změně, tj. volby vyhraje demokratický prezident Barack Obama, pozice Spojených států k projektu protiraketové obrany se promění. Topolánková vláda se nakonec sama rozhodla odložit souhlas s ratifikací smluv v Parlamentu kvůli nadcházejícím regionálním a senátním volbám (podzim 2008), neboť téma radaru bylo v té době již tolik výbušné, že mohlo hrát velkou roli při volební kampani. Před koncem roku 2008 tak byl souhlas s ratifikací smluv poskytnut pouze Senátem, kde tehdy měla vládní koalice pohodlnou většinu.

Rozporuplnost celého plánu na umístění radarové základny v ČR se projevila naplno v roce 2009. V polovině března se Topolánková vláda rozhodla stáhnout obě smlouvy ze sněmovny, neboť se obávala, že by smlouvy nemohly sněmovnou projít a tím by se celý negociační proces ocitl téměř na začátku. Zejména však záhy poté vyslovila sněmovna Topolánkově kabinetu nedůvěru a přechodný kabinet J. Fischera neměl zájem zabývat se takto politicky citlivou otázkou. Celou záležitost nakonec vyřešila americká strana sama, když nový prezident Barack Obama nařídil důkladné vyhodnocení bezpečnostní a politické výhodnosti projektu. V polovině září pak prezident Obama informoval telefonicky premiéra Fischera, že USA ustupují od plánu na umístění prvků protiraketové obrany na českém území. Zpětně vzato nemohla tato informace být pro ČR překvapivá, nicméně pravdou zůstává, že oproti diplomatickým zvyklostem a snad i pravidlům nebyla česká strana dopředu diplomaticky a neveřejně konzultována. Prezident učinil telefonát narychlo (uprostřed noci v ČR kvůli časovému rozdílu) poté, co informace o odstoupení od plánu na raketovou obranu prosáklly do amerického tisku.

Po tomto kroku nastalo ve vztazích mezi ČR a USA poměrně dlouhé období (které svým z způsobem trvá dodnes), kdy se rozpačitě hledala nová náplň bilaterálních vztahů. Atlantistická část českého politického spektra reagovala na americké rozhodnutí podrážděně. Spatřovala v něm (a v podstatě oprávněně) mimo jiné taktický ústupek B. Obamy vůči Rusku, které s plány na proti-balistickou obranu dlouhodobě ne-

souhlasí a tím méně pak s umístěním prvků obrany v prostoru střední Evropy. Obama se však pokoušel o nové nastartování vztahů s Ruskem, kdy v prezidentovi D. Medveděvi spatřoval modernizátora Ruska, hodlal jej svou zahraniční politikou podpořit. Navíc USA potřebovaly Rusko pro své další strategické zájmy, jako logistickou podporu pro válku v Afghánistánu či podporu pro svou politiku vůči Íránu (zda se tato strategie vyplatila je zejména po nástupu staronového ruského prezidenta Vladimira Putina diskutabilní, spíše nikoli, ovšem to je již jiná otázka). Přesto se však v českém politickém myšlení v reakci na Obamovo rozhodnutí projevil určitý nedostatek širšího strategického rozhledu, porozumění americkým zájmům a celkové předvídatosti tehdejší atlantistické administrativy. Lze říci, že Topolánova vláda vsadila vše na jednu kartu – umístění radaru – bez snahy ukotvit bilaterální vztahy v širších politických rámcích, včetně toho, aby vzala do úvahy svou sounáležitost v Evropské unii. Zároveň však platí, že americký prezident Obama jednoznačně podcenil ve své politice vůči Rusku a střední Evropě tradiční obavy a citlivosti, které v regionu střední Evropy panují, a americká administrativa následně vynaložila poměrně dost energie na to, aby alespoň částečně tento „nedostatek taktu“ nahradila.

Skutečností však nadále zůstává to, čím tato část začala – vztahy ČR a USA je nutné vnímat prizmatem globálních, transatlantických a regionálních zájmů USA. Z tohoto hlediska jednoznačně platí, že Spojené státy stahují svou pozornost z Evropy (a tudíž i ze střední Evropy), kladou větší důraz na bilaterální negociace oproti multilaterálním a celkově transatlantická vazba (zejména po ukončení operací NATO v Afghánistánu) bude procházet velice náročným testem své pevnosti.

Pro ČR z toho vyplývá, že dřívější percepce vztahů s USA jako „nadstandardních“ zdaleka není reálná (pokud kdy byla) a je nutné hledat nové vzájemně prospěšné vazby v tomto silně asymetrickém vztahu. Mezi těmito novými vazbami pak dominuje tradiční důraz na českou podporu demokratizace a lidských práv ve světě. Zde je nutné zdůraznit, že ČR má v očích USA opravdu nadále roli nezastupitelného partnera a podobně i v celém regionu by USA chtěly spatřovat vůdčí sílu východoevropské demokratizace, když Spojené státy jako takové do tohoto projektu již politicky tolik neinvestují. S tímto se ovšem pojí dva problémy – stredoevropské státy nemají ani zdaleka

dostatek kapacit a politického kapitálu, aby mohly tuto agendu reálně prosazovat. Zároveň – a na to bychom neměli zapomenout – mají sami s liberálně-demokratickým fungováním vlastně svých starostí dost. Druhou oblastí, která se může rozvíjet relativně slibně, je spolupráce v oblasti výzkumu, vývoje a technologií. Z tohoto partnerství by mohla ČR obrovsky profitovat a je v českém zájmu tuto oblast co nejvíce prohlubovat. Třetí dimenzí pochopitelně nadále zůstává bezpečnost a obrana. Evropa je nadále esenciálně závislá na amerických obranných a bezpečnostních kapacitách, vlastní evropské a unijní obranné kapacity jsou zcela nedostačující a měly by ideálně hrát spíše roli komplementární ke strukturám Severoatlantické aliance. I zde se však objevuje mnoho problémů. Zaprvé, po ukončení vojenských aktivit v Afghánistánu se vytratí silné společné pouto, které svazovalo alianční spojence v jedné operaci, a bude obtížné nalézt podobně silné pouto a výzvu v budoucnu. Zadruhé, USA jsou stále méně ochotny investovat své prostředky do evropské obrany, jednak z politických důvodů a jednak z důvodů ekonomických. Tím spíše, že evropské země své vlastní prostředky na obranu díky hospodářským potížím snižují, nikoli zvyšují. Zatřetí, Spojené státy přesouvají svou strategickou pozornost do oblasti Asie a Pacifiku, kde v současnosti vyrůstají jak nové příležitosti, tak i výzvy. V bezpečnostní a obranné oblasti by se tedy měla ČR do budoucna zaměřit zejména na to, aby co nejlépe plnila své vlastní závazky vůči společné alianční obraně (nyní zdaleka neplní závazek vydávat na vlastní obranu alespoň 2 % HDP). Další možností, jak strukturovat vztahy s USA v bezpečnostní a obranné oblasti, je zaměřit se na konkrétní projekty zbrojní a obranné spolupráce ať už v rámci NATO, či bilaterálně (například v oblasti výzkumu a vývoje).

Budoucnost vztahu ČR a USA se tedy bude odvíjet od transatlantických vztahů jako takových. Největší příležitostí pro transatlantické vztahy v následujících letech nespočívají, jak bylo výše naznačeno, v tradiční oblasti obranné a bezpečnostní, ale v oblasti hospodářské. Transatlantický obchod představuje vůbec nejvýznamnější položku světového obchodu a nadále existuje obrovský potenciál, který bude možné uvolnit, pokud se podaří úspěšně vyjednat smlouvu o transatlantickém obchodním a investičním partnerství (TTIP), která je vyjednávána od počátku roku 2013.

Česko-americké vztahy prošly za posledních deset let periodou nejprve nadstandardních – a patrně nerealistických – očekávání (cca do roku 2009), stejně tak jako obdobím více či méně oprávněného zklamání a následného hledání. V současnosti lze říci, že vzájemné vztahy jsou normalizované, mimořádně přátelské a v rámci možností vzájemně prospěšné. Zejména jsou však obrovsky asymetrické. To vše postupně vedlo ČR k opuštění dřívějšího nekritického atlanticismu a k hledání nových způsobů, jak potvrdit pevné partnerství s USA. Obecně také platí, že česká zahraniční politika se za téměř deset let od svého vstupu do EU více evropeizovala. Navíc, česká společnost již není tak prostoupena oním romantismem vůči USA jako v období na počátku devadesátých let. Naopak, denní realitou se stává Evropská unie se svými výměnnými studijními programy, socializací atd. K tomu připočtíme oblast ekonomickou. Již před vstupem musela ČR sladovat svou politiku s EU v oblasti hospodářství, navíc více než 70 % českého zahraničního obchodu se odehrávalo se zeměmi EU před vstupem do EU, po vstupu do EU roste tento podíl až na 85 %. Ze všech těchto důvodů platí, že za posledních pět let došlo k významné proměně pohledu na USA i na potenciál vzájemných vztahů. Bylo by však osudovou chybou sklouznout k názoru, že Evropa či střední Evropa Spojené státy již „nepotřebuje“, či že Spojené státy se v budoucím světovém vývoji obejdou bez Evropy. Naopak, v oblasti globálního vládnutí, bezpečnosti, ekonomiky, ale i například další demokratizace jsou Evropa se Spojenými státy nadále nejbližšími spojenci. Jen taktika a strategie tohoto spojení se zásadně proměňuje a česká diplomacie na tuto proměnu začíná rovněž reagovat.